

DOKUMENTERAT 33

Bulletin från Statens musikbibliotek

Musikmuseets arkiv

Konvertering av raritetsmaterial

RIPM: RÉPERTOIRE INTERNATIONAL DE LA PRESSE MUSICALE:
A Retrospective Index to Music Periodicals (1800-1950)

RIPM i Norden

Att ordna en notsamling

Åke Brandels donation

STATENS
MUSIKBIBLIOTEK
Statens musiksamlingar

INNEHÅLL

Musikmuseets arkiv

Veslemøy Heintz

Konvertering av raritetsmaterial

Krister Malm

RIPM: RÉPERTOIRE INTERNATIONAL DE LA PRESSE MUSICALE A Retrospective Index to Music Periodicals (1800-1950)

H. Robert Cohen

RIPM i Norden

Veslemøy Heintz

Att ordna en notsamling

Inger Enquist

Åke Brandels donation

Martin Tegen

Utges av Dokumentationsenheten SMA
vid Statens musikbibliotek

POSTADRESS: Box 16326
103 26 Stockholm

BESÖKSADRESS: Torsgatan 21, Stockholm

TELEFON: Arkivchef 08-519 554 18
Arkivavdelning 08-519 554 17
Bibliografisk avdelning 08-519 554 21
Bildavdelning 08-519 554 22

TELEFAX: 08-519 554 45

E-POST: inger.enquist@muslib.se

ISSN 1404-9899

Dokumenterat nr 33, dec. 2002

Red. Inger Enquist

MUSIKMUSEETS ARKIV

Av Veslemøy Heintz

Myndigheten Statens musiksamlingar består av Statens musikbibliotek, Musikmuseet och Svenskt visarkiv. Under de senare åren har myndighetens ekonomi försämrats. Man beslöt därför att under år 2002 göra en översyn av organisationen för att se vilka möjligheter som fanns till samordning och effektivisering.

Översynen resulterade i vissa organisatoriska förändringar, den mest omfattande gäller Musikmuseets arkiv. Ansvaret för arkivet är från den första januari 2003 uppdelat enligt följande:

Arkivmaterial som rör instrument

Museet kommer även i fortsättningen att ansvara för detta material samt för det egna ämbetsarkivet

Arkivmaterial som rör folkmusik och invandrarmusik

Svenskt visarkiv tar över ansvaret för sådant material. Vissa arkiv och samlingar, t.ex. delar av Folkmusikkommissionens arkiv samt spelmansböckerna, kommer att digitaliseras och bli tillgängliga via internet

Allt övrigt arkivmaterial

Ansvaret för detta övergår på Dokumentationsenheten vid Statens musikbibliotek som samtidigt byter namn till Arkiv- och dokumentationsavdelningen. Delar av bildsamlingen kommer under våren 2003 att flyttas till Musikbibliotekets lokaler på Torsgatan 21

Observera att det är ansvaret för materialet som omfördelas. Själva materialet kommer i huvudsak att ligga kvar på Musikmuseet. För en översiktlig presentation av innehållet i museets arkiv, se http://www.muslib.se/publ/musikark_s.html

Telefonnummer och kontaktpersoner

Från 2003-01-01 gäller följande:

Om du vill använda dig av material i Musikmuseets arkiv, gå inte till museet, utan ta kontakt per telefon eller e-post för att avtala besökstid.

Hans Riben, 08-519 554 68, hans.riben@musikmuseet.se

OBS! gäller enbart instrumentrelaterat material samt museets ämbetsarkiv

Svenskt visarkiv, 08-34 09 35, svenskt.visarkiv@visarkiv.se
OBS! gäller enbart material om folkmusik och invandarmusik

Veslemøy Heintz, 08-519 554 18, veslemoy.heintz@muslib.se
Inger Enquist, 08-519 554 17, inger.enquist@muslib.se
OBS! gäller allt övrigt material inklusive bildsamlingen

KONVERTERING AV RARITETSMATERIAL

Av Krister Malm

Statens musiksamlingar (SMS) består av institutionerna Statens musikbibliotek, Musikmuseet och Svenskt visarkiv. På dessa institutioner finns stora mängder raritetsmaterial som i alltmer ökad omfattning efterfrågas av forskare, alltifrån avancerade akademiska forskare till släkt- och hembygdsforskare. Musikalier efterfrågas i ökad utsträckning av musiker som bedriver konstnärligt utvecklingsarbete inom eller utom högskolan. Såväl alla unika vistryck som den statliga folkmusikkommissionens stora material av låtuppteckningar från olika delar av Sverige insamlade under 1910- och 1920-talen är mycket efterfrågade till följd av det ökade intresset för folkliga musiktraditioner.

Den ökade efterfrågan på materialet medför problem med förslitning. Många originaldokument, som är högfrekvent utnyttjat källmaterial, är redan hårt slitna genom tidigare användning. Risken är i många fall mycket stor för irreversibla skador eller t.o.m. total förlust av dokument.

En grupp handlingar som befinner sig i riskzonen är de i Kungl. Musikaliska akademiens (KMA:s) arkiv. Dessa handlingar innehåller uppgifter av intresse för svensk och internationell historieskrivning av olika typer, biografiska arbeten m.m. Efterfrågan på dessa förväntas öka eftersom KMA och SMS i samarbete tagit fram en indexering av KMA:s protokoll. Denna indexering gör ett tidigare svärgenomträngligt material relativt lättillgängligt. Allt fler forskare kommer att upptäcka att relevanta uppgifter för deras forskning kan finnas i KMA:s arkiv.

En stor del av dokumenten från andra hälften av 1800-talet är skrivna på starkt syrahaltigt papper av dålig kvalitet. I dessa fall är det av stor vikt att rädda innehållet innan originalen är helt sönderfallna och förstörda.

Ett annat problem är att myndighetens egen personal i många fall måste assistera vid sökningar i materialet och dessutom av säkerhetsskäl medverka vid hanteringen av det mest känsliga originalmaterialet. Detta kombinerat med myndighetens minskande resurser för forskarservice medför att köbildning kan uppstå. Forskarna får alltså vänta på sin tur, vilket försenar deras arbete och gör det ineffektivt.

Mot ovanstående bakgrund är det av största vikt att det hotade materialet konverteras till digitala format, så att det i framtiden kan göras tillgängligt för forskare och andra på ett riskfritt och snabbt sätt. Samtidigt är det så gott som omöjligt att göra så stora omprioriteringar av verksamheten så att denna konvertering kan ske inom ramen för ordinarie resurser.

Våren 2002 beviljade Riksbankens Jubileumsfond ett anslag på tre miljoner kronor till Statens musiksamlingar för att genomföra konvertering av raritetsmaterial. Medlen är avsedda för avlöning av personal inom projektet. Myndigheten inköpte då för egna medel en avancerad scanner och under hösten har konverteringen börjat. Den sköts av fem personer, som arbetar i skift vid scannern. Det är ett krävande arbete som man bara kan hålla på med några timmar i taget. Dessutom är några andra specialister inkopplade på indexering m.m. De delar av känsligt material som efterfrågas mest har i första hand valts ut för konvertering.

Det utvalda materialet är:

- Roman-samlingen

- Samlingen av musikalier (nästan uteslutande i handskrift) av “den svenska musikens fader” Johan Helmich Roman (1694-1758) omfattar nästan allt av hans kända produktion. 5.000 sidor.

- Kungl. Musikaliska akademiens arkiv, protokoll med bilagor från åren 1771-1920. 80.000 sidor.

- Boijes samling
Gitarrmusik, dels tryckta utgåvor från tidigt 1800-tal, dels i handskrift (t.ex. autografer av J.K. Mertz). Den utgör ett rikt och delvis unikt bestånd av repertoaren i fråga, som är starkt efterfrågad både i Sverige och internationellt. 14.500 sidor.

- Utile Dulcis samling
En omfattande samling av instrumentalmusik från 1700-talet i tryck och handskrift från det litterära och musikaliska sällskapet som var en föregångare till KMA. 35.000 sidor.

- Svenskt visarkivs originalsamling av visor. 59.000 sidor.

– Spelmansböcker från 1700- och 1800-talen samt folkmusikkommissionens uppteckningar från åren 1909-1936. 30.000 sidor.

Totalt rör det sig alltså om 220.500 sidor.

När vi har mer erfarenhet av konverteringens praktiska sidor kommer vi tillbaka med en rapport här i bulletinen där vi redovisar våra erfarenheter.

RIPM: Répertoire International de la Presse Musicale A RETROSPECTIVE INDEX TO MUSIC PERIODICALS (1800-1950)

H. Robert Cohen¹

Why is the press such an invaluable source of information?

The music historian must begin any study with a factual base from which ideas can be developed. If one wished to study the works performed in a given city, their popularity, the manner in which they were performed, their initial reception, their possible influence, or, if one wished to compare teaching methods, to prepare bibliographies of published books and music, to examine iconographical representations of concert and opera halls, orchestral seating plans, instruments, performers, costumes or scenery, one could begin by examining the contemporary press. For the press offers substantial information about these subjects and almost any other one might wish to explore. While the comprehensive nineteenth-century music journals² attempted to report on all aspects of music whether these be performances, publications or discussions of theoretical, historical or professional issues, the extensive and little-explored specialized musical press focused

---

¹ H. Robert Cohen is Founder and General Editor of RIPM and Professor of Musicology at the University of Maryland (USA).

² The names of some are well known to scholars: *Allgemeine Wiener Musik-Zeitung*, *Allgemeine musikalische Zeitung*, *La Revue et Gazette Musicale de Paris*, *Le Ménestrel*, *L'Italia musicale*, *La Gazzetta musicale di Milano*, *The Musical World*, *The Musical Times*, *Dwight's Journal of Music*, *Caecilea*, etc.

on a vast array of subjects ranging from musical instruments to church music, from opera to the Orphéon movement, and from a given composer or school to a selected genre. Moreover, as the discipline of musicology developed — along with its methodologies and focused interests — in the later part of the nineteenth-century one observes the creation of musicology journals, the contents of which not only set the standard for the modern discipline but also constitute an immense and invaluable corpus of literature. Viewed collectively, this remarkable documentary resource permits us both to explore music and musical life in a very detailed manner, as it developed and as it was perceived by its contemporaries, and at the same time to recognize and to profit from the contributions of the founding fathers of the discipline of musicology and that of successive generations of music historians.

It is for this reason that the press is such an important documentary resource and it is for this reason that scholars, archivists, and librarians have, since the 1930s, regularly called for the creation of a reference tool permitting access to this invaluable and truly remarkable source of information.³ However, when, in 1978, Joan Meggett published her *Music Periodical Literature: An Annotated Bibliography of Indexes and Bibliographies* she could but echo the remarks of those expressed some forty years earlier, stating that “periodical indexes have, up to 1949, been sadly lacking for music literature ... The few available indexes for music literature⁴, retrospectively speaking, are incomplete, cover only a short period of time, often for specific fields of music.”⁵

It is not until the birth of the modern indexing projects; namely, *The Music Index* (1949), *RILM Abstracts of Music Literature* (1967), and the International Index to Music Periodicals (treating primarily current publications) that there has been a systematic effort to gain bibliographical control of current music literature.⁶ However, access to music literature published between 1800 and 1950 remained, until the creation of the Répertoire international de la presse musicale, as it was described in the 1930s and again in 1978.

---

³ See Carol June Bradley, “The Music Library Association: The Founding Generation and Its Work,” *Notes* 17 (1981), p.770; and, “Report on the Committee on Periodical Indexing, Kansas City Meeting, June 14, 1938,” *Notes*, 1st ser., no. 6 (November 1938), p. 15.

⁴ Adolf Aber, *Handbuch der Musikliteratur in systematisch-chronologischer Anordnung*. (Kleine Handbücher der Musikgeschichte nach Gattungen, 13) Leipzig: Breitkopf & Härtel, 1922. Reprint: Hildesheim: Olm, 1967; Eric Blom, *A General Index to Modern Musical Literature in the English Language, Including Periodicals for the Years, 1915-1925*. London: J. Curwen, 1927; Ernst C. Krohn, *The History of Music: An Index to the Literature Available in a Selected Group of Musicological Publications*. (Washington University Library Studies, 3) St. Louis: Washington University, 1952; *Bibliographie des Musikschritftums*. Leipzig; Frankfurt a. Main: F. Hofmeister, 1936-. Editors, 1936-1937: Kurt Taut; 1938-1939: Georg Karstädt; 1940-1949, publication suspended; 1950- , ed. by Wolfgang Schmieder.

⁵ Joan M. Meggett. *Music Periodical Literature: An Annotated Bibliography of Indexes and Bibliographies*. Metuchen, New Jersey and London: The Scarecrow Press, 1978, p. vii.

⁶ With respect to the Works Progress Administration's Music Periodicals Indexing Project, on file cards at Northwestern University, Meggett states that “the concensus is that a revision is not practical.” [p.viii.] Moreover, the WPA file itself contains numerous reports, studies, and analyses expressing strong criticism of the quality of the work accomplished. After studying the material in 1989 we reached a similar conclusion.

What is the Répertoire international de la presse musicale (RIPM)?

The Répertoire international de la presse musicale was created in the early 1980s — by the International Musicological Society, the International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres, and UNESCO's International Council for Philosophy and Humanistic Studies — to resolve the problems surrounding this scholarly impasse, and consequently, to develop scholarly tools permitting access to a selected corpus of 19th- and early 20th-century periodical literature dealing with music. RIPM is also one of four international cooperative bibliographic undertakings in music, the others being Répertoire international des sources musicales (RISM), Répertoire international de littérature musicale (RILM), and Répertoire international d'iconographie musicale (RIIM). “These are, without doubt, the most important current bibliographic documentation projects in the field of music research.”⁷ Of the four “Rs” RIPM alone focuses on nineteenth- and early twentieth-century music and musical life.

RIPM profits from the collaboration of scholars and institutions in some eighteen countries, a principal editorial headquarters in the United States (The RIPM International Center) and active research teams throughout Europe. At the same time unique computer programs and laser printing techniques have been developed specifically for RIPM to allow scholars to work collectively on print and electronic publications through a linkage of traditional editorial practices and sophisticated computer technology. Moreover, the work of RIPM is overseen by an international board of distinguished scholars, librarians and archivists that has selected approximately 100 music journals with publication dates between 1800 and 1950 — published in Austria, Belgium, The Czech Republic, Denmark, France, Great Britain, Germany, Hungary, Italy, The Netherlands, Norway, Poland, Portugal, Romania, Russia, Spain, Sweden and the United States — for priority treatment by RIPM. Of this selection one reviewer wrote: “the planned coverage is excellent...the thought and care that the editorial board took in the selection of lesser known items that often illuminate years of political and social crisis and musical change make the result invaluable.”⁸

What has RIPM produced?

RIPM is one of the most productive editorial undertakings in the history of musicology. The first RIPM volumes appeared in 1988. Today, some fifteen years later, one hundred and fifty-five volumes have been published in thirteen languages. These three-part publications — which consist of highly annotated calendars, extensive keyword-in-context/author indexes and introductory studies — offer access for the first time to a significant portion of this monumental documentary resource. And, most recently, RIPM was released in electronic formats — both

---

⁷ Music Library Association Notes, December 1983, 277.

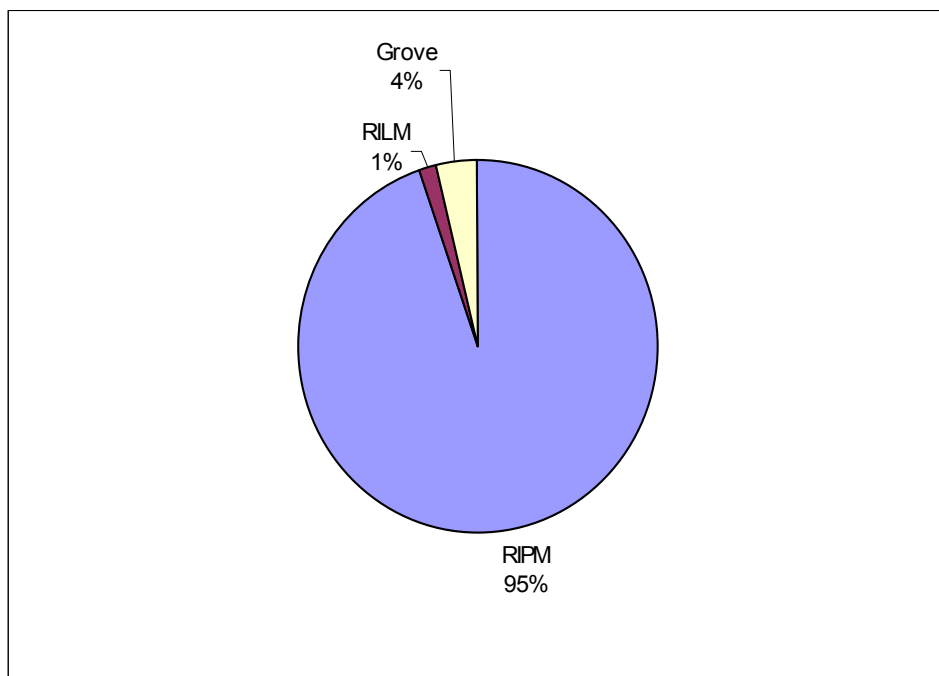
⁸ M. Elizabeth C. Bartlet, *Journal of the American Musicological Society*, Fall, 1990, pp. 498-504.

on the Internet and on CD-ROM — offering a cumulative index with over 410,000 annotated citations to all RIPM publications (except for the moment those in Russian).

What is RIPM's contribution?

RIPM provides a constantly growing tangible, coherent and unique outline and view of nineteenth- and early twentieth-century musical activities, thoughts and contemporary perceptions — a “roadmap” that allows one not only to consult a detailed chronicle of musical events in one or many locations, but also to observe the dissemination of musical ideas and cultures, as well as the movements of composers, compositions and performers, across national and physical boundaries. Thus, in many ways this “roadmap” offers the scholar a unique guide to primary sources, to do with as one’s research requires. And at the very least, it frees us from our dependence upon the retrospective observations of others, by allowing us to observe musical activities first-hand from a more detailed and far wider panorama and perspective than was previously possible. This is the principle achievement of RIPM.

Just how much wider is that panorama? Here are but two examples dealing with the 19th-century Swedish composers Andreas Hallén and I.C. Hallström. If one counts the number of bibliographical citations for Hallén listed in *The New Grove*, in RILM and in RIPM, we find that there are 4, 1 and 144 respectively; and, for Hallström, 6 in *The New Groves*, 3 in RILM and 112 in RIPM. When these figures are combined and placed in a chart with percentages calculated the result looks like this. Of course the comparison is one of apples and oranges;

nonetheless, it is quite revealing for, clearly, the amount of accessible documentation for these two composers — and by extension for a multitude of other composers and subjects — has

multiplied exponentially. And, when full-texts of the journals themselves are fully integrated into RIPM Online, this documentation, so essential for our understanding of nineteenth and early twentieth-century music and musical life, will be available for delivery to your desktop.⁹

RIPM I NORDEN

Av Veslemøy Heintz

Antalet musiktidskrifter från 1800-talet i de nordiska länderna är relativt begränsat; det lönade sig därför att satsa på ett gemensamt RIPM-projekt. Förutsättningen för att starta något sådant var dock att en institution var villig att ta på sig huvudansvaret och fungera som värd för projektet samt att minst tre av de nordiska länderna deltog.

Representanter för Norsk musikkksamling, Statens musikbibliotek och musikavdelningen vid Det Kongelige bibliotek träffades 1991 för att diskutera frågan. Gruppen gav sig själv det något omständliga namnet Arbetsgruppen för indexering av nordiska musiktidskrifter från 1800-talet. Man beslöt att söka bidrag från Nordiska rådets kulturfond för att hålla ett första möte med redaktören för det internationella RIPM-projektet, Robert Cohen, och hans medhjälpare Luke Jensen. Norsk musikkksamling hade erbjudit sig att stå för själva indexeringsarbetet, men det var nödvändigt att dra upp riktlinjerna för hur arbetet skulle gå till, vilka tidskrifter som borde ingå i projektet, översättningar av hjälptexter, inledningstexter m.m. Nordiska kulturfonden gav ett generöst bidrag och i november 1991 träffades den nordiska gruppen och kollegorna från USA för första gången i Oslo.

Det första beslut som mötet tog gällde vilka tidskrifter som skulle indexeras. Tidskrifterna i fråga måste ha ett substansieellt innehåll med artiklar, anmälningar, recensioner, nyhetsnotiser m.m. samt ha utkommit under åtminstone två år, gärna längre. Sverige har 22 musiktidskrifter från 1800-talet¹. Av dessa ansågs tre vara gedigna nog att ingå i projektet: *Stockholms musiktidning* (1843-1844), *Ny tidning för musik* (1853-1857) samt *Svensk musiktidning* (1880-1913). De norska tidskrifterna som valdes var *Nordisk musik-tidende* (1880-1892) och *Orkestertidende*

---

⁹ For information on RIPM's titles (published and in preparation), Associate Language Editors, sponsoring organizations; and, to view RIPM's User's Guide and sample pages, see www.nisc.com/RIPM.

¹ För ytterligare information se Åke Davidssons artikel Den svenska tidskriftslitteraturen i Sverige under 1800-talet i *Svensk tidskrift för musikkforskning*, 27(1945), s. 95-126.

(1892-1894). Och från Danmark förespråkade Eva-Britt Fanger att man tog med *Tidsskrift for Musik* (1857-1859), *Nordisk Tidsskrift for Musik* (1871-1873), *Musikbladet* (1884-1895) samt *Skandinaviske Signaler* (1894-1895).

Det var inte alltid lätt att förklara för de amerikanska redaktörerna att även om de skandinaviska språken är lika varandra, så finns det också mycket som skiljer dem åt. Men problem med alfabetisering, stavning och indexering klarades av och riktlinjer drogs upp för indexerarens, Kirsti Grinde, arbete. Øyvind Norheim, dåvarande chef för Norsk musikk-samling, åtog sig att hjälpa henne med det norska materialet, Veslemøy Heintz och Anders Lönn från Statens musikbibliotek skulle fungera som svenska redaktörer och ge stöd och råd angående det svenska bidraget och Eva-Britt Fanger, dåvarande chef för musikavdelningen vid Det Kongelige bibliotek, blev nationell redaktör för den danska delen av projektet.

Under våren 1992 åkte Kirsti Grinde till University of Maryland för att lära sig hur hon skulle göra själva databasinläggningen. Väl hemma i Oslo vidtog indexeringsarbetet. Universitetsbiblioteket i Oslo, som då var Norsk musikk-samlings huvudman, gav stöd till projektet genom att låta Kirsti Grinde göra arbetet inom ramen för sin ordinarie arbetstid. De nationella redaktionerna ansvarade för översättningar av volymernas User's guide/Handledning, samt skrev de inledningstexter som presenterade de olika musiktidskrifterna. Kirsti Grinde hade täta kontakter med de nationella redaktörerna rörande frågor om stavning, kommentartexter, sammanfattningar, indextermer samt namnformer på både institutioner och personer. Vi hjälptes åt att försöka identifiera en rad okända musikpersoner som omnämndes i tidskrifterna, tyvärr förblev rätt många av dem anonyma. Det var vanligt att använda författarpseudonym under 1800-talet. En del av dessa lyckades vi knäcka, men många förblev oidentifierade. De flesta sceniska musikverk som framfördes i Norden under 1800-talet fick sina titlar översatta till de inhemska språken. Vi försökte i kommentarerna till recensionerna återge originaltitlar om möjligt. Detta visade sig vara en besvärlig uppgift. Många av verken har för länge sedan försvunnit från repertoaren, vissa tonsättare och verk kunde vi överhuvudtaget inte belägga i några av de gängse uppslagsverken.

Vi hade räknat med att producera allt som allt sex nordiska RIPM-volymer. Det blev till slut åtta, varav fem enbart behandlar *Svensk musiktidning*. Denna långlivade och innehållsmässigt mycket omfattande tidskrift visade sig kräva en riktig kämpainsats. Volymerna utgavs mellan 1993 och 2001, d.v.s. en volym om året.

Var det värt det? Ja, absolut. Vi har tack vare detta index fått tillgång till rik information om musiklivet i de skandinaviska länderna under en stor del av 1800-talet. Indexet är lätt att använda och ger inblick i stort och smått. Det finns en hel del längre musikvetenskapliga uppsatser. Men det som framförallt har visat sig vara matnyttigt är den stora mängden personuppgifter som man hittar i de många personligt tecknade porträtten av tonkonstnärer, de omfattande recensionerna av konserter och operaföreställningar, resebrev från utlandet, rapporter från de nordiska länderna och från kontinenten, nekrologer, smånotiser m.m. Man bör dock komma

ihåg att medan tidskrifterna innehåller mycket primärinformation med högt källvärde, så finns det också åtskilligt som baseras på sekundärkällor. Det gäller framförallt rapporterna från utlandet, men även till viss grad de biografiska artiklarna över utländska tonkonstnärer. Det betyder inte att informationen är oanvändbar, men att den kan behöva kontrolleras.

De tre svenska tidskrifterna som ingår i RIPM-serien har två grundläggande teman gemensamt, recensionerna och de biografiska artiklarna. Abraham Hirsch, musikförläggare och ägare till Stockholms största musikhandel och musiklänebibliotek utgav både *Stockholms musiktidning* (1843-1844) och *Ny tidning för musik* (1853-1857). Den första fungerade som husorgan för sin utgivare. Den domineras av recensioner över huvudstadens operaföreställningar och konserter samt nyutkomna musikaler, mestadels från Hirschs eget förlag. Nästan varje nummer innehåller en biografisk artikel, ofta baserad på utländska källor. Tidskriften blev aldrig någon succé och tycks huvudsakligen ha sålts i Stockholm. Redaktör för andra årgången var Wilhelm Bauck (1808-1877), musikkritiker i Aftonbladet och lärare vid Musikaliska akademien. Det var även Bauck som ansvarade för Hirschs andra musiktidskrift *Ny tidning för musik*. Till skillnad från sin föregångare innehåller denna längre artiklar, analyserande recensioner av både svensk och utländsk musik, information om musiklivet ute i landet samt rapporter från städer på kontinenten. Även essäer av mera vetenskaplig karaktär förekommer samt en serie med biografier med titeln "Musikaliskt porträttgalleri".

Svensk musiktidning (1880-1913) var den mest betydande musiktidskriften under 1800-talet. Den var i huvudsak en mans verk, Frans J. Huss (1830-1912), som var redaktör och utgivare från 1885-1912. Enligt en programförklaring i tidskriftens första nummer skulle man rapportera om alla musikhändelser av vikt både hemma och i utlandet, publicera lättlästa artiklar om musikteori, estetik och musikhistoria samt biografier över både inhemska och utländska tonkonstnärer. Ett typiskt nummer från slutet av 1880-talet innehåller en biografi med porträtt, en musikvetenskaplig artikel, möjligen en novell, en förteckning över nya musikaler och spalterna "Från scenen och koncertsalen", "Från in- och utlandet" samt någon kort nekrolog. 1890-talets tidskrift skiljer sig inte väsentligt från 80-talets. Det anmärkningsvärda med *Svensk musiktidning* är faktisk den enhetlighet som den uppvisar under hela sin 34-åriga existens.

RIPM-volymerna är indelade i Kronologiska förteckningar och Register över ämnesord och författare. I den kronologiska förteckningen återges titlarna på innehållet i varje tidskriftsnummer med kommentarer. Varje titel får ett eget löpnummer. Indexet över ämnesord och författare är inte baserat på någon thesaurus, utan genereras automatiskt från den databas som utgör den kronologiska förteckningen. Detta ger både för- och nackdelar. Man kan inte ta sig in i materialet via en given ämnesordslista, utan man får leta i indexet på ord, begrepp, titlar och namn man är intresserad av. Men å andra sidan får man en mera direkt tillgång till materialet och ofta annorlunda indexord än vad som skulle förekomma i en thesaurus. Ordet konsert finns som indexterm i *Stockholms musiktidning*, men inte i *Ny tidning för musik* som istället har konsertaria, konsertbesökare, konsertliv, konsertorkester, konsertprogram, konsertpublik, konsertuvertyr

och konsertväsen. Går vi till *Svensk musiktidning* hittar vi följande termer med konsertanknytning: konsert, konsertafton, konsertagent, konsertbyrå, konsertdikt, konsert-fantasi, konsertflod, konsertflygel, konsertförening, konsertföretag, konserthandbok, konserthus, konserthus-brist, konserthusfråga, konsertkonversation, konsertlokal, konsertmatiné, konsertmästare, konsertnyhet, konsertoratorium, konsertpalats, konsertprogram, konsertresa, konsertsal, konsertserie, konsertstatistik, konsertstycke, konsertsångerska, konsertsällskap, konsertsäsong, konsert-trio, konserttur, konsertturné, konsertuppträdande, konsertuvertyr, konserverksamhet, konsertväsen.

En indexterm som förekommer i alla tre tidskrifterna är ordet barn. I *Stockholms musiktidning* ges följande hänvisning: "Pianoforte-skola för barn af Heinrich Wohlfahrt, öfversatt från tyskan ... 44:58r". Av detta kan vi utläsa att vi måste gå till årgång 1844 i den kronologiska förteckningen, löpnummer 58. R efter löpnummer anger att det rör sig om en recension. I den kronologiska förteckningen får vi veta att recensionen finns i nr 15 1844, på sid. 1-2.

Det finns en rad musikpedagogiska essäer i *Svensk musiktidning* Många av dessa handlar om hur man bäst kan lära barn att spela ett instrument. Att spela antogs ha en god moralisk inverkan och ansågs som en viktig del i barns uppfostran och skolgång. Med hjälp av ämnesordet barn hittar man lätt till dessa artiklar och man får även hänvisningar till musikalier som skrivits speciellt för barn. Sammansatta ämnesord där barn- utgör första delen bör heller inte försummas. Däremot krävs det kanske något mera fantasi för att inse att man även bör leta efter ord som finger, fingeranslag m.m.

Vissa ämnesord kan tyckas onödiga, men ger onekligen en viss tidsdoft; utan den utomordentliga termen bofinkstävlan, som finns i index till *Ny tidning för musik*, skulle vi knappast hittat notisen om finksällskapen från Aachen, Lüttich, Spaa, Eupen o.s.v. som samlades till tävling i Verviers. Enligt tidningen befann sig hela staden "i ett högtidligt tillstånd. Man arrangerade baler, illuminationer, m.m. denna animaliska tävlingssång till ära". Vem vann? Jo, en fink tillhörande en hr Messillon från Lüttich. Den fick första pris, ett guldkors.

ATT ORDNA EN NOTSAMLING

Av Inger Enquist

Då och då får vi på dokumentationsenheten SMA frågan om hur man ordnar en notsamling. Naturligtvis finns inget entydigt svar på detta eftersom ingen notsamling är den andra lik. Dessutom gäller precis som i andra arkivsammanhang att en befintlig ordning ska respekteras och att materialet inte kan pressas in i en given mall. Efter dessa reservationer ska jag ändå redovisa tankar och idéer som kan vara till ledning i det praktiska arbetet, särskilt för den som inte till vardags sysslar med notmaterial.

Till att börja med måste man redovisa fakta kring samlingens upphovsman. Var det en spelman, biografmusiker, orkesterledare eller amatörmusiker? Det är viktigt att veta i vilket musikaliskt sammanhang noterna fungerat.

Vanligen gör man åtskillnad på handskrivna och tryckta noter. Om vi börjar med handskrivna så kan de vara av olika slag:

- autografer (verk i tonsättarens egen handskrift)
- avskrifter
- arrangemang
- uppteckningar (vanligen av folkmusik)
- notböcker (t.ex. spelmansböcker)

Djupet på beskrivningen beror på hur mycket tid man kan lägga ner, men titel och eventuell textbörjan är bra att få med på varje stycke. I fråga om avskrifter kan man gott skriva ut originalets kompositör. Besättningen, alltså för vilka instrument ett verk är skrivet, är av värde att känna till för den som funderar på att framföra musiken. Vad gäller uppteckningar så är det viktigt att dokumentera efter vem uppteckningen gjorts. Eventuella årtal som står på handskrifter bör man också ta med. Egna kommentarer kan man lägga till inom klammer.

Trycken kan ofta behandlas lite ytligare. Man skiljer på upphovsmannens egna verk och verk av andra. Man sorterar efter tonsättare och titel. Är samlingen stor kanske man vill dela in noterna ytterligare, efter genre eller besättning brukar då falla sig naturligt. I sammanhanget brukar man stöta på s.k. kolligatband, d.v.s. ett flertal nothäften som bundits samman till ett enda band, ofta ett vackert och påkostat. Då inställer sig sorteringsproblem och metoden tonsättare och titel fungerar inte; man kan då i stället beskriva innehållet i varje band för sig.

Kanske kan man inte ge sig tid att redovisa alla enskilda verk. Då kan man i stället göra övergripande beskrivningar av typen "klassiska verk, mestadels operamusik, i sättning för piano" eller "restaurangmusik, populär repertoar, stämmor för olika instrument". Men har man tid att göra en mer detaljerad lista så är det förstås bättre. Även om vissa nottryck är mycket vanliga och knappast kan anses värdefulla så har redovisningen av dem ändå ett egenvärde. Man får nämligen en bild av repertoaren, vilken musik som framfördes i ett visst sammanhang och inom en viss grupp av samhället.

Ibland stöter man på äldre tryck, före ungefär 1850. De förtjänar lite noggrannare beskrivning. Ofta är noter odaterade, men med ledning av plåtnumret, som brukar stå längst ned, så brukar man ändå kunna fastställa en tid. Det kräver dock lite särskilda hjälpmedel i form av kataloger och förteckningar som vi har tillgång till här på Statens musikbibliotek. Ytterligare dateringsmöjligheter, som främst kommer till användning för gamla handskrifter, är att studera pappret och dess vattenmärken.

ÅKE BRANDELS DONATION

Av Martin Tegen

Åke Brandel (född 16 sept. 1923, död 26 okt. 2001) verkade under många år som musikkritiker, först i Morgon-Tidningen från 1949 fram till dess nedläggning i oktober 1958, senare från febr. 1961 i Aftonbladet fram till pensioneringen 1987. Han närmade sig också den musik-vetenskapliga sfären genom medarbetarskapet i Sohlmans musiklexikon (första upplagan 1948-1953). Nu har hans efterlämnade papper överlämnats till Statens musikbibliotek, och jag skall här ge en kort överblick över vad de innehåller. En komplett förteckning finns på <http://www.muslib.se/hand/fort/brandel.html>

Materialet är uppordnat i 28 kartonger. De fem första (E1:1-5) innehåller Brandels korrespondens under åren 1949-1969 uppordnad efter år. Större delen berör hans verksamhet som journalist och omfattar också diverse skrivelser, rapporter, kallelser och liknande. Men det finns också en hel del rent privat material i form av brev, vykort etc. Det mesta är riktat till honom men några få av Brandels egna brev finns också med. Korrespondensen efter 1969 är således inte medtagen i samlingen.

Däremot finns en förmodligen komplett samling av Åke Brandels recensioner och tidningsartiklar i kartongerna Ö1:1-4, ordnade efter år från 1949 till 1987. Det mesta är i form av löst liggande klipp. Av detta kan man således få en god bild av Brandels journalistiska verksamhet, men vill man få en överblick över Stockholms och i någon mån Sveriges musikliv bör man betänka att han inte var den enda kritikern i de båda tidningar han medverkade i. Klippsamlingen fortsätter med två kartonger (Ö2:1-2) med diverse material om olika personer, institutioner m. m., ordnade i bokstavsordning. Det mesta i dessa är inte skrivet av Brandel utan hämtat från andra tidningar, cirkulär, skrivelser m.m. Här har man en hel del material om svenskt musikliv, framför allt under åren 1962-1967.

Åke Brandel hade också ambitionen att vara musikforskare. Ett betydande resultat av detta är hans digra kandidatuppsats (219 sidor) om "Beethoven i Stockholm 1800-1850", som färdigställdes 1951. Två exemplar finns i Statens musikbibliotek. Där förtecknas alla konserter som innehöll musik av Beethoven, men också av Mozart och Haydn. I donationen finns inget exemplar av denna uppsats, men däremot tidigare versioner av kapitlen 3-5. I samma kartong (F3:1) finns också några kortare uppsatser av Brandel, bl.a. om familjen Berwald. Den viktigaste trycktes i STM 1961 ("Släkten Berwald - dess tidigare historia och dess verksamhet i Ryssland.").

Under 1950- och 60-talen fokuserades Brandels musikvetenskapliga intresse på Johan Fredrik Berwald (1787-1861), svensk hovkapellmästare från 1822 till 1849. Han började som violinistiskt underbarn och vistades flera år i S:t Petersburg under sin ungdom. Nästan hälften av donationens kartonger innehåller material som berör J.F. Berwald, och även familjen Berwald. Brandel hade god hjälp i sina undersökningar av JFB:s självbiografi, som till stor del trycktes redan av A. Lindgren i "Svenska hovkapellmästare" (1882). Med ledning av denna har Brandel sedan letat fram mängder av uppgifter ur tidningar och tidskrifter, brev och memoarer. Han har gjort utförliga verkförteckningar, samlat tryckta och otryckta verk, några i original, de flesta i kopior. Han har sparat upp några verk som bevarats i S:t Petersburg. Det finns alltså ett rikt material om JFB, en del dock ostrukturerat och på lösa lappar. Bl.a. finns två kortlådor med uppgifter om personer från A till Ö som har något samband med familjen Berwald, och med tidningsnotiser från 1790-talet fram till mitten av 1800-talet rörande konserter med eller utan anknytning till JFB.

I denna donation finns alltså en rik samling notiser och dokument angående JFB. Åke Brandel hade också för avsikt att skriva en doktorsavhandling om denne "okände" Berwald och kontaktade musikvetenskapliga institutionen i Uppsala under 1980-talet. Ingmar Milveden har också vid förfrågan meddelat att han försökte uppmuntra Brandel att skriva om JFB. Emellertid kom aldrig något manuskript och det hela rann ut i sanden. Brandel hade också mot slutet av sitt liv allt svårare att samla sina tankar, och hans stort anlagda undersökning om JFB blev aldrig annat än en imponerande notissamling.

Det bör kanske också nämnas att familjen Brandel samlade en stor mängd dokument om släkten, alltifrån Henrik Brandel (1739-1828), "myriadens" uppfinnare (se Nordisk Familjebok, 2. uppl.). Det "Brandelska arkivet" deponerades 1957 i Kungliga biblioteket.

MUSIK I SVERIGE

Dokument och förteckningar

Statens musikbiblioteks skriftserie innehåller bibliografier, kataloger och andra förteckningar samt dokumentära utgåvor eller studier med tonvikt på att presentera källmaterial. Serien startades 1969 som ett samarbete mellan dåvarande Svenskt musikhistoriskt arkiv och Svenska samfundet för musikkforskning. Från och med vol. 7 (1994) utges den av Statens musikbibliotek genom Dokumentationsenheten SMA.

1. Hülphers, A. A:sson, Historisk afhandling om musik och instrumenter. Westerås 1773.
Faksimilutgåva med inledning av Thorild Lindgren. 1969. Pris: 159:-
2. Ruuth, Gustaf, Katalog över äldre musikalier i Per Brahegymnasiet i Jönköping. 1971
Gratis
3. Helmer, Axel, Svensk solosång 1850-1890.
  1. En genrehistorisk studie. 1972.
  2. Sångförteckning. 1972. (Mit einer deutschen Zusammenfassung) Pris: 127:-
5. Rudén, Jan Olof, Music in tablature. 1981. Pris: 165:-
6. Henrysson, Harald, A Jussi Björling Phonography. 2nd Edition, 1993.
(Reviderad och utökad upplaga) Pris: 300:-
7. Holm, Anna Lena, Tematisk förteckning över J.H. Romans vokalmusik. 1994. Pris: 265:-
8. Gasparini, Francesco, En uti Harmoni öfvad på Clav-Cymbal (översatt av J.H. Roman, vetenskapligt bearbetad av Kathleen K. Hansell, Martin Tegen och Eva Nordenfeldt). 1994. Pris: 265:-
9. Lomnäs, Bonnie & Erling, Stiftelsen Musikkulturens främjande. Catalogue of music manuscripts. 1995. Pris: 212:-

10. Jonsson, Leif, Offentlig musik i Uppsala 1747-1854. Från representativ till borgerlig konsert. 1998. OBS! Denna utgåva prissänkt p.g.a. sämre tryckning och limning!
Pris: 240:-
11. Lomnäs, Bonnie, Stiftelsen Musikkulturens främjande. Catalogue of letters and other documents. 1999. Pris: 212:- Paketpris nr 9+10 350:-
12. Bengtsson, Britta, 1751 års män. Anteckningar om amatörer och hovkapellister vid "Kongl. Begravnings och Kongl. Krönings Musiquerne år 1751". 2001. Pris: 212:-

Samtliga priser inklusive moms. Vid försändelse tillkommer porto.

Du kan också beställa direkt på vår hemsida - klicka på den här raden!

<http://www.muslib.se/publ/bestall.html>